

Jó napot, Magyarnándor!

Ez az 1200 fős község Nógrád megyében van, Balassagyarmattól délre 20 kilométerre. A szülőfalum. Irodalmi riportot készítettem róla – a műfaj törvényei szerint a tények ismertetésével, de nem mindig szó szerint idézem azt, amit hallottam, megtudtam.

Szociológiai merítésem 2010 tavaszán öltött írott formát. Beszélgetések, magnetofonfelvételek és gyorsjegyzetek, gyakran emlékezet nyomán főként azt kutattam, hogy ennek a szinte kizárólag katolikus falunak a lelkülete milyen is, és hogyan változott az elmúlt évtized során. Ez természetesen a gazdasági és kulturális környezet, illetve háttér ismeretében lehetséges.

Magyarnándor egy földrajzilag is, gazdaságilag is közepes helyzetű település. Délkeleti –északi oldalát az Aszód – Balassagyarmat vasútvonal szeli, a falu közepén lévő buszmegállóból Balassagyarmat – Szandaváralja, illetve Debercsény felé járnak buszok. Jó a közlekedése, s még jobb volna, ha a budapesti buszkapcsolathoz nem kellene beutazni Balassagyarmatra. Mind a Kéktúra, mind az Országos Kerékpárút – miért? – kilométerekre kerüli el a falut. Hatalmas „almabirodalma” a Mohoráig húzódó egykori állami gazdasági gyümölcsös helyén most kislétszámú családi almás-vállalkozások vegetálnak. Híres a burgonyája. A rákospalotai utcák jelenete, hogy nógrádiak hangosan kínálják a krumplit teherautóról. (A Galga menti piacozók a Lehel-piacra járnak „disznósággal”, tejes áruval.) Nándor egykori tehenészete, csak úgy, mint az almatároló nagy csűr-épületei, elhanyagoltak. Munka itt helyben alig van. Nincs meg a téesz sem. Mi az értéke a falunak? Bármilyen meglepő - lehet, hogy éppen a helyzete?

1200 LAKOSBÓL, 432 FOGLALKOZTATOTTBÓL 48 MEZŐGAZDASÁGI, 171 ÉPÍTŐIPARI, 213 SZOLGÁLTATÓIPARI DOLGOZÓ. 2008-BAN A FALU KIADÁSA 509 millió, a BEVÉTELE 450 millió forint volt – ebben 134 millió forint volt az ÁLLAMI TÁMOGATÁS. A SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ HELYBEN MARADÓ HÁNYADA 8 millió, A MŰKÖDÉSI CÉLÚ KIADÁSOK ÖSSZESEN – 300 millió.

VÓVÍZRENDSZERE, SZÁZ SZÁZALÉKOS VILLAMOSENERGIA-ELLÁTOTTSÁGA VAN. A 462 LAKÁS FELE GÁZZAL IS FEL VAN SZERELVE, SZEMÉLYGÉPKOCSI A FALUBAN 276 VAN. TELEFONFŐVONAL 338. - 34 LAKÁS LAKATLAN. 415 LAKÁS A KÖZPONTI BELTERÜLETEN, 13 KÜLTERÜLETEN ÁLL: KÖZPONTI ÓVODA és most a MŰVELŐDÉSI HÁZ állami pénzekből elindult a teljes modernizálás útján.¹

Az 1200 lakosból (2006. évi adat) 6 volt újszülött, 16 a halottak száma...

A falut az Árpád-kor óta Nándornak – első írott említése 1332 –ből való – 1906 óta Magyarnándornak hívják. A községi hírlevél „Kedves Nándor!” címmel szólítja meg lakóit. A kedélyesség, a palócos humor, a barátkozó kedv, a dolgok anyagi latolgatása lépten nyomon ránk köszön Magyarnándorban. Megmosolyogják azt, aki Jó estét! köszön este hat-hét óra körül. Akkor még a Jó napot járja, főleg nyáridőben, de a Jó reggelt! sem szokásos reggel már hét órakor, akkor is Jó napot! az illő.

A Szent Miklós Plébániatemplom legrégebbi elődje egy 1287-ben már említett kegyhely, kis kápolna volt. Ma a restaurált egyhajós templom a falu díszhelyén, dombon áll, klasszikus, szerény díszítése illik a nándori ízléshez.²

¹ A Művelődési Házat 1969-ben avatták. Az állami gazdaság cselédházak épületanyagát adta hozzá, a falusiak sok saját munkájukat. Első igazgatója Daróczy Ferenc volt, akinek, gazdag művelődési tevékenységében csak egy színfolt a mohorai-nándori pávakór. Festőművészi adottságai voltak. A művelődési ház a környékről tömegeket vonzott a Déryné Színház operett előadásaira, de voltak itt más emlékezetes művészeti rendezvények is. Jelenleg átépítése folyik állami támogatással.

² Magyarnándor címere egy 1827-es pecsétnyomat alapján készült, amelynek P. (agj) Nándor, vagyis Nándor falu volt a felirata. A nándor szó bolgárt jelent. Valószínű, hogy a honfoglalás előtti bolgár dukátus északi pontja volt a település. A mai címer áll, csücskös talpú vágott pajzs, mely középpütt felső vörös és alsó zöld mezőre oszlik. Fenn barna törzsű zöld lombú fa, alul ezüst színű eke van, a pajzsfőt aranszínű ékköves, három levelű heraldikai aranykorona díszíti. A falu zászlaja 150x75 cm-es aranyrojtos, a címer díszet hordozó selyem fehér rúddal. A volt állami gazdasági irodák előtt köoszlopon a falu első és második világháborús hősi halottainak neve fölé egy régi, kőből kifaragott magyar királyi szent korona borul. Az első világháborúban 40, a második világháborúban 27 nándori magyar katona esett el. A korona a hősi emlékmű előtt a földben volt elásva (illegálisan), onnan a rendszerváltozásokor vették elő és tették vissza régi helyére. Az emlékműnél január 12-én, a doni áttérés évfordulóján és május utolsó vasárnapján, a Hősök Napján kegyeleti megemlékezést tartanak. Az iskola előtti park szovjet hősi emlékművét, mely egy betonból öntött nagy csikótűzhegyhez hasonlított, nem azonnal, de elbontották. „Itt jobb nem kapkodni” – mondta egyik falusi vezető. (Bár a terményraktár iszonyúan ijesztő tömbjét is elbontanák a falu közepén. Gyomorfájdítóan ronda. Az Aszód felől érkező a vonatból először a szép templomot, majd ezt a borzalmat látja beüszni. Szinte jellekes az elmúlt évtizedekre nézve Nincs rá pénz...)

Magyaránádor afféle „pihenőfalú” lehetne turisztikai értelemben. Jelenleg inkább erejét nehezen összeszedni képes „pihenő falú”. A „szállodásca-vállalkozás” egy év után megszűnt. Falusi vendéglátás itt nem szokás, igaz, a nyugdíjba vonult vezető óvónő kiváló szállást, modern külön szobát ad lakásukban (télen cserépkályha) - 2009-ben még ezer forintért egy éjszakára reggelivel.³

A falu megismeréséhez leülünk a falu közepén, a keresztező közutak, a debercsényi- szandaváraljai illetve a balassagyarmati-szandaváraljai, buszok járta kereszteződésben⁴ a nagykocsmá teraszán. (Ezt presszónak nevezik, mert itt a másik, a kiskocsmá nevű egyúttal a Kiss-kocsmá, a tulajdonosa, Feri bácsi nevén.)

A kocsmateraszra kezükben pohár itallal faragott asztalok, padok mellé ülnek le az ivóból kilépők. Állandó a jövés-menés, a buszmegállóból is bebetérnek gyakran. A terasz korlátja fölött a kissé odébb lévő buszmegállóra, gépkocsikra, sokszoknyás kerékpározó asszonyokra, cejgnadrágos vagy melegítő, „dorgós” (tornacipős), Adidas-cipős férfiakra látunk. A kerékpáron gereblyét, kapát visznek, teherautó jön. Gyerek a régi férfi Csepel-bringa alvázába beszukszolt bokával – egykori drága emlékem nekem is –, vadászterepjáró zöld kalapos vezetőjével, ni, egy rokkantkocsi, roller.

Ló? Lovas szekér? Egy délelőtt talán egy. Tehén nincs a faluban. Liba az utcán? Nincs. Az útszélek virággal díszesek, a szociális dolgozó asszonyok rendben tartják. Szárnyasokból a legfeltűnőbbek Kiss Ferenc gyöngyösei, irgalmatlan ricsajjal tán még a motoros kisvonatot, a „szlovák piroskát”, illetve, helyi, (nem túlzottan méltányolt) humor szerint „Tót Piroskát” is megijeszti. Patkányok ellen tartja, a gyöngytyúktól menekül a rágcsló. A réten „felizguló” hangzavaruk külön vidám színtöltja a falunak. Kár, hogy tízet is elvisz az ölyv a tucatból tavasztól ősziig.

Lakható, jó hely Magyaránádor. A betelepülő „pestiek” nem azonnal oldódnak föl, veszik át a falu közvetlen, nyugodt mentalitását, ez innen nézve kívülállásnak tűnik, de nem szólják meg érte őket. Nándorban – az a benyomása támad az embernek – „kivárára” vannak berendezkedve. A „csavaros viselkedés” – nem palóc örökség, hiszen ez nem palóc falu, ha ugyan néha palócoznak is: vagy inkább a „pontfölte a”-val leírt hangba csúszik, talán szlovákos nyelvhátásra is a beszéd – szóval ügyeskedni... megszokott és el-

fogadott dolog. Ez olyasmit is jelent, hogy ha kézben van tőled a pénze, ne mindig várd vissza egyik-másik alkudott napszamosodat-kaszásodat, hogy befejezze a munkát, bizony elkerül az hetekig. Megsértetted valamivel, ha nem is tudod, mi az. A szegénysorból magát felküzdött pénzes vállalkozó is – a falu szája szerint –... huncut.

Egy magyaránádori hosszabb kérdőmondatot – főleg asszonyszájból – talán csak zenetanár kottázná le (nem beszélve egy ízes férfikáromkodásról!) pontosan az éneklő-artikuláló szép hajlításaival, glisszandójával, visszacsapó mondathangsúly -végződésével.

Nándor tavasszal háborog a virágillatban.

A kocsmaterasz jelenetei és beszélgetései talán adhatnak képet erről a világról:

Tíz óra körül a kocsmateraszon

- Igaz, hogy Mikszáth Buttler-fiúja (a Különös házasság című regényből) itt született a Buttler-Reviczky kastélyban?

- Ez csak legenda. Ott, a Sukor falun innen, a kastély valóban viseli egykori tulajdonosa nevét, most ez a Reviczky-kastély. Sokor – mondják Csukornak is – még a török alatt pusztult el, 1499-ben még megvolt, aztán így-úgy újjáéledt, megint kihalt. Most az erdőben házmaradvány, termő gyümölcsfák emlékeztetnek rá. Rég elhagyták az emberek, de ezek (magról-e, öröklődve-e) hűségesen teremnek most is. Kelecsény, egyébként, ahová a kastély tartozik, afféle külterülete Nándornak, tőlünk délre 3 kilométerre, igen régi település, Nándorral együtt Az 1300-as évek elejéről..

A kelecsényi kastély 1880 óta volt Buttler Erviné, mintagazdaság volt, téglavető telep, kőbánya, nemesített gyümölcsös és remek vadállomány. A kastélyban értékes könyvtár, 600 kötetes és fegyvergyűjtemény. A háború után raktár, munkásszállás, tán iskola is volt, a rendszerváltozáskor új gazdája lett. A férj karmester, külföldön gyakran szerepel, feleségét néha látni lehet a faluban . Jó kiállítású szőke asszony. Elektromos védőőrizet, kutyák.

- S itt? A faluban? Mondjuk a nyugat-keleti tengely, a Petőfi – Ady utca?

- A Petőfi utca, az igen. A legrégebb kimutatható települési vonal, az ősemberé. A gyönyörű pincesorunk, azt mindenki megcsodálja, legalább millióért cserélnek gazdát a pincék, ahová a bort messziről kell hozni, de nem baj. Benne káposzta, krumpli is, miegy-

³ Varga Erzsébet az óvoda vezetője volt , ma nyugdíjas.

⁴ A Balassagyarmatra északra vivő út Mohorán, Szügyön át halad, ennek kiágazása Csesztve a Madách kúriával, múzeummal, sok rendezvény helyszínével.

más. Öreglegények piknikhelye. Fenn a fenyőerdő, illat a hegyoldalból. Itt a Debercsényi-patak mentén virágzó kiskertek, szép házak, de ami a kishídon túl van, az Ady utca, az bizony a falu szegénysora. Ezt le fogjuk bulldózerezni. Roskadozó házak, igen szerény otthonok. Távolabb pálinkafőzde, ez vagy lesz vagy nem, eurós követelmények, satöbbi. Van ott egy kistemplom is...

- S mikor?

- Mit mikor?

- Mikor jönnek a bulldózerok?:

- Hát, nem holnap, az biztos. Nincs pénz, csak tervek, álmok. A délkeleti irányban, vagyis innen nagyjából jól jobbkézre a Debercsényi-patak a Bikamáj hegy melletti Feketevíz-patak horgásztavat táplálja. Itt folyik mögöttünk, a kocsmaterasz mögött északról délre, mert ugye, mi itt háttal vagyunk a pálinkafőzőnek, keletnek.

- Ez a kispatak az ötvenes években remek „gyerekdagonya” volt. A horgászto nemrégi vize ugyan elég lusta, bár horgászni kiváló. Vadkacsa, szitakötők a háborítatlan végén. El is kelt jó áron minden horgász hely-stand. Tonnaszám kerül bele telepített ponty meg más. És. Jó a horgászegyesületünk. A volt polgármester vezeti... Gondozzuk a tó környékét, tiszta-ság van. Fürdeni akkor lehetne benne, ha megépülne egy csatolt másik rész, de az drága volna. Így Ballasagyarmatra lehet járni strandolni. No, az itt nem nagyon szokás. Mármint tóban fürödni. Egyébként a tó fölött ritka növényfélék, s friss a levegő, szóval Nándor kincsei ilyesmik. „Kék tó, tiszta tó, melyből az élet vize árad...” – hogy úgy mondjam, János vitéz után szabadon.

- Ezt a tavat és a faluig terjedő kilométeres szakaszt – most kukoricaföldek – egybe lehetne építeni Nándorral. Infrastruktúra, miegymás. A dombon lehetne egy levegő-szanatórium, főleg pénzes nyugati öreg vendégeknek, kellemes ligeti sétautak, s nővérek, orvos, higiénia, satöbbi. A NÁNDORI ÉG GYÓGYÍTÓ FELHŐJÁTÉKA. Ábrándok! Van a domb oldalában egy nándori nevezetesség, a fül.

- Milyen fül?

- Ez egy homokkő-képződmény, olyan, mint egy nagy korsó füle. Az eső kimosta a puhább kőzetet, ez a kőfolyás meg úgy kanyarodik elő, mint egy nagy fül, a gyerekek átmászkalnak rajta. No, itt a telkek. Ez jó pénz lenne a falunak. Hiányzik, aki megmozdítaná. Ha egy pénzember belénk szeretne, hát lenne lakodalom,

- No és, a szegény utca?

- Az annyi. Áll egy darabig. Park jönne a helyére, kapcsolódnék hozzá a tájház. A patak évekig el volt gazosodva, most kitisztítottuk, van itt tennivaló a megőrzés érdekében is. Újat csak gondolni merünk. Tizenegy faluval megalakítottuk a Cserfa Egyesületet, kiadványt készítettünk, s benne a helyi fejlesztési elképzelések. Már csak pénz kellene.

A Hársfa utca 8.

- Mi épül itt, Tibor?

- Az ott szemközt? Az a szelektív hulladékgyűjtő depója lesz. Rendes, nem?

-A mama hogy van?

- Hát? A két bottal? Most kicsalogattam a szilvafa alá. Ni, már emeli is a szeméhez a kezét...

- Á, maga az, aranyam (Így mondja, aranyam.). Mit csinált a télen?

- Írtam, mama, a sok betűt egymás után. Hogy van, drágám? S elmeséli-e, amit ígért, még tavaly?

-...hogy erről a házról? Tudja, ennek a helyén egy ugyanilyen kétszintes kockaház volt már a hatvanas években, amikor megvettük, de azt le kellett bontani, igen régi volt. Megvolt már a harmincas években, ritkaságképpen. Előtte meg itt egy tejgazdaságszerű volt, helyesebben a zsidó itt vette á a tejet, maga is tartott jószágot, ebből jött a kispénz a népnek. De ez még valamikor az 1920-as évek táján lehetett. Akkor az épületek elhúzódtak, a kétszintes az későbbi dolog.

- S mi lett a tejeseikkel?

- Azokat, fiam, talán Gyarmatra. Itt kevés volt a zsidó, osztán Gyarmaton gyűjtötték őket.

- Jött valaki vissza?

- Nem tudunk mi róla, fiam. Jobb is nem bolygatni.

- Miért, mama?

- Hát... S maga tényleg e házban született?

- A fényképekről a régi udvart a kúttal meg a körtefával azonosítani lehet. Megnézi?

- Tényleg, itt volt ez a körtefa. S alatta ki az a befont hajú lány? Őlében egy gyerek.

- Az az anyám, mama. Tizenkilencévesen. Meg én három hónaposan.

- Azt hittem, a nővére.

- Anyám húga lett az én nevelő nővérem. Mert utánam sorba jöttünk még hárman. 1942 és 1946 közt.

- S megvannak?

- Hála Istennek.

- Jól van, mama? Tibi, lesz ebéd?

– Még én főzök. Igaz, ő is szokott. Fiam, ülj már ide kicsit. Szépek a paradicsompalántái, igaz?

– Nézd csak, ezek a fák...! Nándorban meghalnak a sárgabarackfák. Pár évig gyönyörűek s akkor egyszer csak elszáradnak. Azt mondják, a talajjal van valami, De ezek élnek, nézd, milyen szépen állnak.

– Azért fiam, mert szereted őket. Tudja azt a fa.

– S hát maguknál? A szép lánya mikor jön?

– Vizsgáljuk.

– De, szereti a falunkat?

– Persze, apjái is, övé is....

– Mama, elugrunk egy sörre, igaz, Jóska? A mama most ledől egy kicsit. Este majd mesélünk. No?

– Jó, menjünk. A lányokkal mi a helyzet, Tibor?

– Van nekem egy gyönyörűm... de nem fogom ki beszélni.

– Jól van.

– Hát te, hozol-e má' ide asszonyt?

– Nem úgy van az. A város felé Aki fordítva jönne, az nem mozdul, megvan a kialakult élete. Marad a barátkozás.

– Az se rossz. Majd este adok pár palántát, a paprika is elég jó.... no, akkor két sört kérek...

A déli harangszó után

– ...Az meg... Az meg azt mondta neki, hogy ide figyeljen, fogja be a száját, mert én úgy közéljük vágom magát is, hogy aztán majd nézegethet. Meg azt is mondta, hogy a cifra kurva istenit..

– Maga ennyire emlékszik rá?

– Van, amit nem felejt az ember.

– S ez ilyen volt.

– Ez olyan. Az.

– S milyen egyenruhája volt annak a káromkodós-nak?

– Egyenruhája? Hát, afféle egyenruha.

– S milyen?

– Mondom, egyenruha.

– Katona volt?

– Nem.

– No, ide figyeljen. És aztán azt az asszonyt, akire rákiabált, hátba is vágta?

– Az igen.

– Puskatussal? Tudja, a szuronyos...

– Az nem. Mert nem volt annak.

– Mi nem volt ?.

– Mondom. Nem volt annak szuronyos...

– Jó, nem volt szuronyos, de mi volt akkor?

– Hiszen mondom, hogy puska.

– Puska. Tán géppisztoly? Jó. És az, akire rákiabált, az az asszony meg mit csinált?

– Az? Az csak úgy elfagyott, vagy mi. A szája nagyra kerekült, és nem tudott szólni, csak kapkodott. A szemei meg ekkorák, mint az öklöm. Mindjárt ott üti meg a guta. Mert az kiabált, hogy ne vigyék őket. De nem.

– No és... maga kislány volt akkor?

– Nem annyira.

– S volt, aki visszajött?

– Volt olyan is. De nem ide. Meg Gyarmatra se. Pedig mi nem bántottuk őket.

– S meg se védték..

– Hát nem mondom.... .Mit gondol maga? Katonáktól? Ne bolondítson má'!

– Szóval mégis katonák voltak.

– Olyasmi.

– Magyarul beszéltek?

– Hát, magyar beszédnek magyar volt. De olyan...

– Milyen?

– Itt nem úgy beszélünk.

– S hol volt ez? Nándorban?

– ...!

– Ide figyeljen! Csendőrök voltak? Vagy magyar bakák? Miért nem mondja? Vagy ávosok? Vagy pu-fajkások? Kárpátaljai magyarok orosz egyenruhába öltöztetve? Vagy idegenből hozatott utcai verőgépek? És mikor volt ez? Mitől fél maga?

– Én nem félek. De van nekem eszem. Tudja?⁵ Különben nem mindegy már az magának? Mert nekem van eszem, tudja!

A várakozó házaspár

–... mert írták, hogy lett volna itt varroda az asszonyoknak, hogy kereshessenek. Maj' kérdem, ha megjönnek. Mer' tudja, mink Csíkból valók vagyunk. Asztan hoztam a keresztlányomnak kicsi ujjaszt s, nem mondom, nézegette a román a határon, de átjövék véle. Mert mostan elsőáldozó a kiskeresztjányom s, nem tudtam jól megírni, mikor jövünk s, elmentek itthonrul. Maj' kívárjuk.⁶

– Te meg mit avatódol mindenekbe? Lehet, az úr nem is kívánja a te beszédedet

– Szívesen hallgatom. Mondja csak.

⁵ Nyilatkozómtól többet nem tudtam meg. Mások szerint Magyaránádorból nem vittek el zsidókat, s kitelepítés sem volt (ötvenes évek.)

⁶ A csángó házaspár asszony tagja selypit. A „s” nem kötőhang (mint a s, és, meg, stb.), hanem ejtéskönnyítő járuléék, a vessző tehát a „s” után írandó.

- Mer' összekelebbőlál ez sokat.
 - S csak nincsen gond, mer' te is megiszod addig, hát, hosszú az út, s várunk kell. Buszon jövénk.
 - Tavaszodik-e maguknál?
 - Nálunk szépen. A mandula meg a meggy elvirágozott, de a körtvély meg az alma mostan csodás..Itten is, lassan már látom. Csak maguk meg jól leszavaztak minket. Nem kaptuk meg a magyarságunkat, mert nem szeretnek minket itten. Azt mondják, hogy románok vagyunk. Ott meg azt mondják, te bozgor.⁷ Hogy éppen mi? Amikor mi magyarok vagyunk. Látja, ez van. Magyarok. S legalább maga tudja-e?
 - Persze, hogy tudom.
 - Te, ne kezd má' megint...!
 - ...hát, nehéz. Sose is volt könnyű. Ez meg itt, ez e, ez az én szívemet úgy megfájdította. Nem akkor, amikor udvarolt. Mert az is fájás volt, de az akkor egy jó. Az egy jó zsbongásos fájás volt. S aztán, no. Amikor a pityókát⁸ ültettük s híta segíteni azt a román asszonyt, akkor, annak megfájdult a talpa, mert a bakancsban összegyüremkedék a kapca, ez meg azt az asszonyt megfarmarkolászta.⁹ Mer' lemene az az asszony, hogy a patakban kissé megmossa a lábujjait, ne fájjanak néki, szóval a talpát, a kicsike patakban, aki még volt. Leméne a száradt patakba, a csermelyecskehez, mert fájt, ez meg, ez itten, haj, de nagyon mutatta ám neki az utat, hogy hogyan kell meg még hogyan lemenni a domboldalban ,meg hogy vigyázzon ám a parton, még elcsúszik, s ment is véle. Osztan, amikor lenn voltak, akkor jól megfarmarkolászta azt a...
 - Az Annát..
 - És... és...S nem bánod te, hogy én vagyok az Anna? A te hitessed?
 - Az es Anna.
 - Az a román? S nem vót, hanem van is? Még?
 - Hát, van az.
 - Halljunk oda ! Hogy még megvan. S néked-e?-
 - Azt én nem mondom.. Hanem vélléd én má' jó vagyok. Nem?
 - ...te, te szégyentelen. Csak nem szeretik az embert.
 - Hagyd el már végre!
 - Mert az nagyon tud fájni, ha nem szeretik az embert. Mert olyan az, hogy akkor már élni se érdemes. S maguk fognak-e szeretni minket valamikor? Vagy maradjunk bozgorok?

⁷ bozgor – a magyarok csúfneve a románoknál.

⁸ pityóka –krumpli

⁹ megfarmarkolászni - ezt a szót nem találtam tájszótárakban. Azt hiszem egyéni szóteremtés.

A nagy fehér kamionnál

A nagy fehér kamion a legrigorózusabb higiéniai előírásoknak is megfelel. Húst árul a zárt hűtőtérből, felcsapós nejlon ablakon adja ki az árut egy jókedvű asszony. Szinte mindent kapni, amit egy jófajta városi boltban, vagy a gyarmati piac ugyanúgy jó hentesboltjában. Sorakozó asszonyok, ritkán férfi... Hallom, hetente kétszer adott időben van itt vagy két óra hosszúság. (Volt egy COOP élelmiszer, bezárt, nyílik más.)

Friss húst kap az ember könnyedén. De Gyarmatra beutazni, buszon petrezselymes, őszibarackos kosarak, kislibás kosár mellett térni haza harangszóra, ez sem utolsó szórakozás. A buszon lehet a legjobban beszélgetni. Van, aki gépkocsin jár a pénteki piacra.

A nándori pár

Az utcán figyelek fel rájuk, a csendjükre.

Elől az asszony megy, fejét kicsit lehajtva, amint megszáll a képzet, esküszöm, egy nagy, embernagy virág, karjait-leveleit lengető pozsgás nőszirm, idomos. Válla, fara erős. Meleg hullám burkolja be a testét...

Látszik, ez az asszony szeretve van. Mintha megilletődöttség volna rajta, a lélek arckifejezése, biztos a világban, szelídség és szinte bocsánatot kérő kis restelkedéshez hasonló.

Belülről átsugárzó öröm a visszafogott lépés-mozdulaton, amint alakjához képest kisebb, formás lábfejét emelgetve elmegy a járdát az úttesttől elválasztó vaskorlátnál, közben kövezett esőcsatorna-árok húzódik, s ez az érett nő puhán halad a bolt felé, nem a szemével, hanem az egész testével érzi magát a térben.

Biztosan halad, karjai szabadok, talán meg is lengetné magát, mint kislány vagy fiatalasszony korában, amolyan kellemes kérdés gyanánt, de nem, az egész lénye nem kérdés, hanem boldogan megfogalmazódó, elrejtethetlen válasz – engem, az én férjem most otthon azonnal nagyon fog szeretni...

Kerékpárral mögötte a férje. Olyan ötvenévesek lehetnek. Egészségesek, fejlett izomzatúak mind a ketten, fizikai munkában felnőtt emberek.

Nem én vagyok az egyetlen, akinek eláll a lélegzete, amint észreveszi őket.

A férfi vállas, erős nyakú, tagos, mint mondják. Ujjai szorosan markolják a biciklikormányt, s amint

megy asszonya mögött az összetartozásuk nem is tudni milyen jelekkel fejeződik ki, öntudatosan és biztosan. Mégis szerényen.

Valószínűleg munkában volt valahol. Lehet, már napok óta el kellett maradnia, s most eljött megvárta a munkából lelépő asszonyát, s együtt mennek haza.

Olyan a csend, mint amire azt mondják, hogy angyalok szállnak el felettünk.

Alku közben, koradélután

- Maga keresi a téglát?
 - Én. Mennyi van?
 - Úgy kétezer. Mind kell?
 - Csak négyszáz. S mennyi?
 - Ötven.
 - Az sok.
 - Ezret adok negyvenért.
 - Annyi nem kell.
 - Hát ötszáz... 18 ezer?. Viszi?
 - Majd visszatérünk rá. Inna egy fröccsöt?
 - Á, vezetek. No, isten-isten. A mobilomat tudja.
 - Ez ügyes. De van téglája olcsóbban a Saligának.¹⁰
 - A Saligának hogy lenne? De a Mészárosnak¹¹
 - Annak? A Laci tegnap lőtt egy őzet, hajnalatkor.
 - Most bont az Attila¹² is. Csak át kell menni érte Halápra.
 - Annak cserepe van, te! De kérdezze meg, ott áll a pultnál.
 - S mit játszott a csapat?
 - Tizennyolc nulla! Igaz, csak barátságos volt.
 - Úgy szédelegtek, mint a kába légy.
 - Pedig futkostak, mint a mérgezett egér a falon.
 De azért becsülöm azokat a hugyagiakat, hogy ki mertek állni velünk.
 - S a vadászat? Ez hogy megy?
 - Van itt vadásztársulat kettő is. A becskei vezetője¹³ meg vendégül látta a becskeieket babgulyásra, s ment a zene a focipályán..
 - S itt?
 - Itt is vagyunk. Jó társasági üléseket tartunk.
 - A Lacinak galambjai vannak. Volt, amelyik Szicíliából repült vissza.

- S a napszám milyen most a faluban?
 - Legalább ötezer.
 - Adózatlan.
 - Hát persze.
 - Kéne egy biciklilámpa...
 - S Gyarmaton, Aszódon, Pesten? Ott jobb a pénz?
 - El kell biciklilámpáért...a kirakodóshoz. Sárga mellény is, előírták.
 - Gyarmaton se több, csak állandó munka. Akinek van.
 - S a polgárórség?
 - Most már azt hiszen negyvennyolcan vagyunk benne.¹⁴ S nincs itt bűnözés.
 - Hát az aszódi gyerek?
 - Hát azzal beszéltem. De a többi nándori is megmondta, hogy eltörik a derekát, ha még egyszer rajta kapják, hogy leemeli a padlásról a szalonnát.
 - Vitt az tévét is.
 - S most mi van?
 - Behúzta a nyakát. Mert az apja felelősséget vállalt érte, hogy kijöjjön a nevelőintézetből, Aszódról, itt meg nem alszik otthon, ez olyan kósza gyerek, a falu rosszait meg bandáztatta.
 - Menjünk el már lámpáért. Mindjárt becsuk.
 A kolbászos lecsót meg megették. Mert ezek az itteni legények csináltak az állomáson túl, ahol a kispad meg asztal van a kukoricásnál, egy bulit.¹⁵ Megfőzték a lecsót, s odahagyták hűlni, ők meg bejöttek a Feri bácsihoz sörért. Mikor visszamennek, üres a nagykondér. S oda karistolták az asztalra, hogy „JÓ VOLT”.
 - Éjjel járöröz a polgárórség?
 - Persze. Itt a rendőrőrs, napközben van ügyelet, éjszaka meg polgárórség. Párosan.
 - S jó kis kimenő az asszonytól, mi? Legalizált éjszakai utak.
 - Hát, mondják az asszonyok, már ők is alakítanak egy női polgárórséget, s majd tudják, hova kell bekopogni éjjel.
 - Mégis, miből él itt a faluban, aki naphosszat a tévét nézi egy pohár kukoricaborral a kezében?
 - Hajléktalanunk nincs. De az embernek nem sok kell. Ezek közül, persze, némelyik olyan gyenge, hogy

¹⁰ Saliga István kéményseprő.

¹¹ Mészáros László kőműves.

¹² Juhász Attila csapos, centercsatár, Cserhátalápon lakik.

¹³ A becskei vadásztársaság vezetője Marton Tibor

¹⁴ Kiss József a polgárórség vezetője. A polgárórség hivatalos neve Magyaránádor– Debercsényi Vagyon és Önvédelmi Testület. A faluban hét egyesület van. Körzeti Gazdakör, Nyugdíjas Egylet, Sportegyesület, Művelődési és Falufejlesztő Egyesület, Titán Testépítő sportegyesület, Horgászegyesület.

¹⁵ A Petren György kukoricaföldjénél.

ha fellökik, úgy marad. Mert nem esznek. De a négy-
száz nyugdíjas nem kódís.

- Pista¹⁶ belenyomott 150 ezret a nyerőgépbe a múltkor.

- Az úgy van, hogy ez a Pista nem dolgozik. Ki-ki-
megy Németországba fél évre, amit megkeres, haza-
hozza, szóval van pénze. Legényember. No, megyek
a lámpáért.

- Mi az? Rólam beszéltek? A focisapatot is szpon-
zorálom. Én vettem nekik vacsorát a múltkor itt a Feri
bácsi oldalsó szobájában.

- S a lánnyal mi lett? Jó melles volt---

- Csak langsam ! Százezret megevett a gép, sem-
mi.. Akkor bementem Gyarmatra, kivettem még ötve-
net. Azt is bele. Visszajött kétszáz ezer. A lány meg ott
volt az apjával, s látta.

- Nem az apja volt az.

- Hát odajött, hogy így meg úgy. Elvittem a há-
zamba. Fürdőszoba, satöbbi. Menjek én is fürödni,
azt mondja. S látom ám a hasadékon, hogy nagyon
kajtatja a nadrágom meg a zakóm zsebét. Persze a
pénzt magamal bevitettem a fürdőszobába. S mikor ki-
jövök, azt mondja, adjak neki előre tízezret. Hogyne,
majd utána. Hamburgban is úgy volt. No, akkor kap-
ta magát s úgy eltűnt, hogy mire leértem utána ide a
kocsmába, már az apja se volt itt.

- Nem az apja volt az.

- S most mi van?

- Van még pénzem. De ezek itt nem kocsmáznak.
Én megtehetem. Ezek csak beugranak egy sörre, s
már mennek tovább. Itt azért mindent meg lehet tud-
ni. Számon van tartva, hogy ki mikor hova megy be a
presszóba-e, vagy ide a kiskocsmába. Ez itt a hírbör-
ze. Napközben a lakásra nem érdemes menni, mert
itt előbb lehet találkozni kivel-kivel. Itt találta ki valaki,
hogy el akarod adni a házad.. s most tagad mind....

- De alkoholisták nincsenek a faluban, ugye?

- Nincs. Itt egy rendesebb iparos nem iszik. Példá-
ul a kőműves. Azt még nem látta ember belépni ide..
Se a kiskocsmába. Példás.

- S tényleg nem dolgozol, Pista?

- Ritkán. Janival vagyok párban, ha őt hívják, szól
nekem,.

- No, elmentem már a kirakóshoz.

- Itt? Átlag négy házasság, hat halál esik egy évre
az utóbbi tíz évben, de a 2006-os kiugró volt, tizenhat
temetés.

- Jó, jó,. Ezek számok meg sztorik, de valójában
mi tartja meg itt az embereket?

Mi az, ami jobb lett, vagy rosszabb tíz év alatt.

- Jobb itt semmi sem lett. Ami volt, volt... a befőtt, ahogy
nálunk mondják. Vannak ezek a faluünnepek, néha eskü-
vő, lagzi, van együttélés is, csak úgy, aztán a bearatás...

- Bearatás?

- Az, bearatás. Ezt mi így mondjuk. Ez augusztus
huszadikán van. Búzacoszorúval, műsorral, iskolások
szavalnak. A Giebiszer Gáborné tanárnő tanítja be
őket. 1994-ben, akörül voltak itt a nemzetközi vásárok
a művelődési otthonban, amit most átépítenek majd,
ott ki voltak rakva az asztalok, sok cég jött el, Szlo-
vákiából is voltak. Üzletkötés, szépen estek. A bevé-
telből meg járdát és világítást fejlesztettünk. Az nagy
esemény volt, több éven át.

- S most?

- Most nincs ilyen.

- No és..

- Hogy?

- Szóval, a...sültgalamb?

- Hacsak álunkban nem.

- Mondja, ötvenhat itt hogyan zajlott?

- A forradalom?

- Egy asszony mesélte: '56-ban 18 éves voltam, a
magtárban dolgoztam a gazdaságban, amikor az aj-
tóban egy ember azt mondta: - Aki nem velünk, elle-
nünk! Adja a dolgozóit vagy nem adja? - így a főnök-
nek. Mondta, hogy menjünk el mi is tüntetni. Ahogy
elmentünk, már Kelecsényről jöttek a dolgozók...
Kelecsényben is volt kocsmák. Ahogy megérkeztek a
faluba, felmentek az iskolába, leszedték a címere-
ket. Bahorecz Feri mondott egy röpiratszerűséget.
Csukorban is folytak a dolgok. A Bahorecz Feri meg a
Csordás Feri traktorral elszavalták a Talpra magyart,
a Mit kíván a magyar nemzetet és a 12 pontot (sic).
Mindenhol a vezetők adták a hangot - Népnak kenyé-
ret, Rákosinak kötelet! Minden orosz menjen haza!
A faluban ez az esemény csak egy napon át tartott.
Bántani itt nem bántottak tettelesen senkit, csak sza-
vakkal. Később sem volt bosszúállás."

- Hát laktak még Csukorban?

- Persze, néhány ház volt még..

- S a Bahorecz meg a Csordás?

- Én nem tudom.

„Bimbózó lányok...”

- Itt gyülekeznek. Csinosak? Nem?

A kocsmateraszra három fiatal nő érkezik. Húsz év
alattiak, nándoriak. Haj, smink elsőrangú, akár Buda-

¹⁶ Kusnyár István, népszerű személy, agglegény.

pesten a Gundelban vagy a Hotel Marriottban. Csak üdítőt isznak.

Hirtelen gépkocsi fékez az utcán. Hátratulat. Az egyik lány föláll és ellibeg. A fiú kihajolva nyitja neki az ajtót. Majd jól „beleradíroz” a betonba a gumival.

Mosolyogva integet nekik a kettő. Szemrevaló lányok.

– Mennek a diszkóba. Gyarmatra, Bánkra, van, hogy Vácra, Pestre is. Esküvő van néha itt, a faluban. Van élettársi közösség is. Ha születik gyerek, megkeresztelik. A templomban vasárnap ezek a három-négy éves kisgyerekek úgy futkosnak, mint az anygalkák, tiszta fehér vagy rózsaszín ruhában, s az ujjukat a szájukra teszik, hogy nem szabad zajongani. Károly atya mindig megköszöni az előző heti takarító-asszony csoportnak, hogy jól kiporszívóztak... be vannak osztva egymás közt. Itt az is szokás, hogy az ember ad kisebb- nagyobb összeget a templomnak. A restaurálás költségének egy része abból jött ki.

A pestiek is el-eljönnek a misére. Van, aki rászokik.

...-. Ha lagzi, annak meg megadják a módját. Bár többnyire vendéglőbe mennek, s azt nem itt, hanem Gyarmaton, Romhányban, Rétságon, Bánkon... Igazi nándori lány akkor érzi jól magát, ha menyasszonyi fehérben, oltárnál, fényképész, menyasszonytánc, ahogy régen...

Látomás a kocsmateraszon

–...te, kik azok ott?

– Ezek most szálltak le a különbuszokról. Talán kirándulók.

– Figyelj csak, ezek nem kirándulók, hanem valami színjátszó csapat.

– Ne tréfálj, most még ezek is.

– Figyelj csak !

– Akkor anyám fogta az árpakenyeret és azon melegeben rákötötte a hátamra, fölé a nagyobbik bekecsét, előre is egy meleg kenyeret, s elindított. Tizenhat kilométert gyalogoltam le, voltam tizenhét éves, átmentem a kemencei erdőn, s nem fáztam meg. Drága volt ám a vonatjegy.

– A kemencein ?A Nyúzó völgyön? Ott, ahol embert ettek a cigányok?

– Ugyan hagyd már. Nem úgy volt az.

– No, gyerekek, most az ekecsöllést. Mihály bácsi...²⁰

– Csak nem ehelyet mindjárt?

– Mondja csak, van még idő egy gyors próbára. De most a teljes szöveget. Ahogy megbeszéltük.

– Az ekecsöllést, huhuhu...

– Monika,²¹ ha nem hallgatsz, hazazavarlak. Misi bácsi...

– Az úgy volt...

– Nem. Megbeszéltük, hogy az uvvuót, csak így...

– Az uvvuót, hogy vuót egy igen szíp leján.

– Jól van, Misi bácsi. Tovább...

– ...szóval, vuót egy igen szíp ján, a Julika. S az az ikszikiksi²² titkár elment hogy beszélgetne véle.

– Hogy ekecsülljön véle, huhú...

– Monika, utoljára szóltam, lesz dádá...

– Szóval, arra kérte az anyját, hogy beszélhessen véle. Az a legin. vuót a faluba az ikszikiksi titkár, a bátyja meg a foximaxi. S a leján meg nem járt az ikszikiksi diszkóba, ahun a barátnéi forgolódtak. ...

– Ekecsültek.

– Gabi, hozz a Monikának egy kólát. S ti? Mit kértek? Csak szeszt nem. Nem állhatunk a színpadra itálosan. Tovább.

–... de hát hadd mondjam végig. Merhogy a komám akkor kiment hátra, a ján anyja meg nagyot halott, s azt hallotta, hogy a legény, aki mondta, hogy beszélgetne egy kicsit, hát hogy a legény ekecsüllni akarna a Julikával. S mire bójött a komám, csapott patáliát az asszony, hogy a kiksi titkár meg akarja ekecsüllni a Julikát. De azért nem lett baj. Hanem amikor elment a leginy, a komám utána szólt a pitarbul, hogy te, máskor meg ne hátrul kerülj, mer' látom, beleléptél a trágyleves gödörbe Hát húzd le a csizmádat, s öntsd ki a tehénhúgyot a rózsabokor alá, ne lopd el még azt is, te bűdös komonista.²³

– Úgy van, taps, függöny. Kész. Buszra, gyerekek, buszra. Közben hátul lehet pározni Joli meg Böbe.

– Ekecsüllni., Huhu !

– Ugye mondtam, hogy bajban leszünk a Monikával?. Vigyázzon rá. Ti meg, Joli, próbáljátok

²⁰ ekecsölés, ekecsüllés – a Magyar Nyelvtörténeti Szótár szerint (Akadémiai Kiadó, 733. oldal) bizonytalan eredetű, valószínűleg hangfestő szó. Első említése: "A parazna ferfi á mas embőr feleségeuel ekecel". Azaz pajzánkodik, enyeleg, incseleg, illetve piszkál, piszmoz, pepecsel – közelebbi jelentése a Tisza felső vidékén – birbitél, azaz babrál, fogdos, a Vas megyei Kemenesalján birbityöl, Makón birbitél, Fűzesabonyban cicerél, petél, búbol. A szó Magyaránádorban egyik alakjában sem használatos.

²¹ Monika, mint mondják, lelki sérült, szociális gondozóból kapott kimenőt.

²² ikszikiksi-titkár – a KISZ-titkár csúfos kiforgatása. Foximaxi – a Marxizmus Leninizmus Egyetem hallgatója

²³ A faluban zömmel függetlenek a képviselők, a KDNP-nek és a FIDESZnek néhány képviselő-tagja van. A szolás azt tartja mégis, hogy „Nóg-rádban az emberek vagy hithű katolikusok, vagy hithű kommunisták”.

el a kiskerti dialógotokat párban, míg megérkezünk. Fizetek, gyerekek, s szállok én is a buszba. Viszlát, köszönjük a kólát. Fizetek.

- ...te, kik voltak ezek?
- Ha én azt tudnám.
- S gondolod, tényleg megtapsolják ezt?
- Nevetnek egy jót. S az is valami....A paraszt nem szereti a kommunistákat.
- Azért tán az sem mind elítélendő.
- Tudod, kit a kígyó megmart...

Egy izgatott utazó

-... az itt a baj, hogy semmit se itt csinálnak. Itt van Terény. Fele magyar, fele szlovák. Békesség. Odaköltözött az a Zsuzsa, s megrendezik mindig a Terényi Színházi Napokat. Az egy pesti nő, rendező, és tudott pénzt szerezni. Jók azok a játékok, láttam. Sok meghívott vendégművész, gázsi, kirakodó vásár, gyerekparádé, minden. Vagy például Szandaváralja. De kecskesajtot is a Mucsina Gyula csinál Terényben, nem itt valaki Nándorban, pedig kecske itt is van.

- Ha Pestről egy tanító néni egy hetes táborba akarja vinni a gyerekeket, mi jut eszébe? Szandaváralja. Ez már igen régi szokás. S miért nem Magyaránador? Itt is megvan hozzá minden. Iskola, vaságyak, konyha egész nyáron is, kirándulóhelyek. Most Balassagyarmatról sikerült idecsábítani a Valikát, a könyvtárba. Az igen. Meg lehet nézni, milyen rendet csinált.. Dehát azt nem lehet elvárni a Gyarmaton lakó iskolaigazgatótól, hogy a nyári táborozásokat beindítsa, van dolga elég még nyáron is.

- Körzeti iskola, hét falu gyerekei... néztem. Ez a falu legnagyobb büszkesége. A nándori meg a környéki gyerekek.¹⁷ A jövő. Ha van itt változás, akkor a tanulás értéke. A kompjúteres oktatás, a zeneiskola. Az itt lakó felnőttek, 15 év felett 84 százalékban elvégezték az általánost, a 18 évnél idősebbek 23 százalékának van érettségije. A nők tanulási kedve erősebb.

- Tudja, van, hogy nemcsinálni jobb. Itt volt például a nándori-szandai buszjárat. Ez a busz tíz percet várt mindig a 12.45-kor Aszódról befutó piroska vonatra. Mire a vcnattól odaértek volna száz méterre hozzá az utasok, a sofőr gázt adott és eltűzött a sunyi francba. Rázták utána az öklüket. De senki nem szólt a busz-központnak. Aztán valaki mégis.

Kiderült, hogy a sofőrnek pontosan 12.45 az előírt indulási idő az állomásról, ahol előtte tíz percet vár. Ő pontosan megtartotta az előírást. Ugye, a buszosok

arra várnak, hogy a MÁV egyeztessen velük, azok meg fordítva. Látja, erről van szó.

Hogy ennek mi a neve, azt csak gyalázkodva tudnám megnevezni. Vagy mit szóljak arra a bunkóra, aki demokratikus jogával élve – mint nevetve mesélte később- elengedte fürödni a bánki tóra a tévéseket, akik azért voltak ott, hogy az országgyűlés elnökét lefényképezzék a látogatásakor. Tudja, éretlen ember is van fontos helyeken. Ezen kellene változtatni.. Ez a legfontosabb. No, itt a vonatom, szaladok...

A vasút, az ütőér

A magyaránadori vasútállomás épülete – ki van adva lakásnak. Hogy tájékozatlan utas ne a bablevesbe nyisson be menetjegyért, a lakója pedánsan elzárkózott. A vaskorlát előtt hasított fa halomban, a kémény füstölög.

- Maga a gyarmatira?
- Én igen. Mindjárt jön.
- S mit csinál?
- Majd holnap. Pusztítjuk a gyomot. Jó munka, csak meleg lesz A mozdonyt vezetem.
- S jól van?
- Én ugyan. Megvagyok.
- Azt mondják, régen, a háború előtt a férfiak még Terényből is gyalog jártak ide hajnalonta a nándori állomásra, a vonatra, s aztán Pestre, nyolckerületi meg újpesti munkahelyekre. Pedig gyalog Terény ide vagy 12 kilométer.

-Á, lerövidítették. Bikamáj-hegynél rövidebb. Hát, úgy is vagy hat.. Férfinak egy óra. Este vissza.

- Haláp felé, erdön át, túrázni nem rossz. A múltkor az Ekszpanzió nyári modern művészeti találkozó pesti költő-énekes-festő-táncos-zenész csapata itt vonult el. Jókora madárijesztőt vittünk Terénybe a polgármesternek. A tó mellett. Csapatban nem rossz. De pár leégett vörösre.

- Maguk voltak, akik tolták a szamarat?
- Hát, igen. A terényi Szepi kis szekeren ült a szép Alisz, úgy mentünk át, ő énekelt, mi meg toltuk a szekeret, mert szegény szamarak nem bírták a kis emelkedőn.
- Maga is olyan.. közülük van? No, nem a szamarakra gondoltam---
- Én nyaranta itt lakom, de vannak köztük barátaim. Itt is volt műsorunk a művházban. Hívtuk is a kocsmából az embereket.
- S nem jöttek, igaz-e?

¹⁷ Magyaránadorban az iskolásgyerekek száma 200 körül van. Csökkenő a tendencia. A falu törekvése egy állandó nyári gyermek képzőművészeti tábor működtetése. Az 1994-ben megrendezett első táborozásnak 36 résztvevője volt.

- Azt mondták, hogy nem jut arra idő.
- Azt mondják, hogy s terényi asszonyok meg haszaladtak, mi? Meglátták a meztelen embert....

(Kovács József nemzetközi jelentőségű performanszművész produkciója arról szólt, hogy az ember felül-emelkedik a nehézségeken. Ezt úgy szimbolizálta, hogy a produkció végén -csörlővel – felemelkedett, tehát „elrepült”. Akkor már – a performance művészetben szokott módon - ruhátlan volt. S erre szaladtak el..)

- Hát igen. Azt mondták, más az ágyékkötős Jézus szobra, meg más az élő ember. Ráadásul tiszta pucéran. Igaz, háttal volt, de akkor is.

- Látom, nem szereti ez a nép az ilyesmit. De a terényi művház, akár egy templom, kiváló előadóhely.

- S oda eljöttek..

- Oda el. Meg Máriácskát öltöztertni is a szandai asszonyok.

- No, igen. Hát... jön a vonatom.. Minden jót!...

- Viszontlátásra.

(Azon morfondírozok magamban, hogy ez „S oda eljöttek” végülis kérdés, de megállapításnak mondja. Máskor is így. Vagyis, aki kérdezi, szinte beilleszti, kijelentően, a kérdést. Mert ismeri a dolgok menetét. A helyi szokást.)

Balassagyarmat térségének vasúthálózata 2010-ben 120 éves. Az Aszódról, Balassagyarmatról Lonszra vezető ág kiépítése csak 1895 augusztusában kezdődött meg, s 1896 szeptember 13-án nyílt meg az Aszód-Balassagyarmat szakasz.

A vasút történelmében külön érdekes részlet az, amikor 1919 január 29-én Magyaránádorból indulva – itt volt a magyar katonai parancsnokság – a vasutasok segítségével visszavívták magyar katonák a cseh hódítóktól Balassagyarmatot. Ekkor kapta a Civitas Fortissima – A Legerősebb Város – kitüntető címet Balassagyarmat. A sárkányt kecses mozdulattal ölé asszonyszobor egyébként Balassagyarmaton a város közepén, annál az iskolánál van, ahol tűszokat ejtett a huligán-terrorista testvérpár.

(A történetet Végh Antal írta meg könyvben, s film is készült belőle.)

A térség nagy gondja az újra újra meg nem épülő egykori Ipoly-hidak sorsa. Ezek a két ország kapcsolatait leszűkítik. A háború előtt több mint kétszáz különböző híd és hidacska vezetett át a szlovák területre, ma számottevő csak három.

A falu a készülő, a magyarokat sújtó szlovák nyelvtörvényt nem érti, fejcsóválva fogadja.

A parasztegyetem emléke

- Jó napot!

- Jó napot!

- Hallom...Én mondom, hogy ez a hajlandóság a színészkedéshez, ez valami jó dolog. Hallom, hogy a határon túl, Ipolyszalkán meg akarják rendezni a Kárpát medencei népi színjátszók éves találkozóit. Egy már volt. Tehát van valami kifejezésvágy, érti? Én nem akarok ennek túl nagy jelentőséget tulajdonítani, de van benne fantázia. Ha az emberek megfogalmazzák magukat, hogy úgy mondjam, akkor könnyebb már továbblépni. Nem gondolja?

- Ezt hogy érti? Ha a nép uralkodó lesz a költészetben, akkor a... politikában is...?

- Itt az egyik faluban a helyi színjátszók betanultak egy maguk írta darabot. Arról szól, hogy ki lesz jó polgármesternek. Hát az asszonyok eldöntik, hogy csak amolyan jó férfias ember lesz megfelelő. Amikor aztán megválasztják, akkor szépen sorban elmennek hozzá... De nem ez a poén. Azt mondják, aki játssza a polgármestert, az valóban nem veti meg

- S valóban ő a polgármester?

- Á, dehogy. A Pali csak játssza. Mondom...De az asszonyok nyilatkoztak, mert ők írták át a darabot... No, van is nevetés...

- Nem értem. Mit játszik? Azt hogy polgármester? Vagy azt, hogy tényleg olyan erős férfi?

- Ne csavarja ki a szavam. Mit adna a számba!. Mászt mondok. két háború közt a falu a maga kezdeményezéséből még parasztegyetemet is szervezett. A cserhátvidéki Széchenyi Népművelő Egyesület székhelye Magyaránádor volt. Szandára, Debercsényre, Becskére, Cserhátalápra, Cserhátsurányra, Mohorára, Terényre, Herencsényre is kiterjedt a hatása. Vitéz Sréter Ferenc szandai okleveles gazda lett a választott elnök, egyébként nemesi származású, a Sréterek aktív családjából, sok jót tettek a megyéért

1925-től 1929-ig úgy százötvenen végezték el, kaptak közhasznú ismereteket. Rég volt, persze. Azóta a magyaránádori-mohorai Repülj páva körön kívül alig volt valami. Eltérő politikai rendszerek is tudták aktivizálni a népet, de most?¹⁸

Igaz, ezek a pesti ekszpanziósok szép műsor rendeztek a templomban a múltkor, betlehemezést, de jó másfél órás volt szerepekkel, versekkel. A Károly atya szervezte, a nándori asszonyok meg sütöttek jó süteményeket, s megvendégelték azokat a pöcsös

¹⁸ A falu nevesei - az egykori tanácselnökökből három cikluson át volt polgármester Sándor István - a mostani polgármester, Bögös Tamás, volt művelődési ház vezető, tanár – egyik tiszteletre méltó pedagógusa Giebiszer Gáborné, volt iskolaigazgató - ugyancsak igen népszerű Filiczkiné Nagy Éva képviselő, Piatrik Valéria könyvtárvezető.

kisangyalokat meg a többieket is. Azok a kis cigánygyerekek csak úgy tömték magukba a hájastészát.

- A vallásnak nagy a szerepe Nándorban. 1227 főből 1 130 római katolikus, 21 evangélikus, 8 református, 3 ortodox keresztény, 1 baptista, 1 izraelita a 2001. évi népszámlálás során. Negyvenen nem válaszoltak a kérdésre.¹⁹ A vasárnapi nagymisén gyakran százötvenen is vannak, ez mintegy 120 százaléka a lakosságnak.. Ebben a változó időben a zöm a magyarsága és a vallása által van együtt. Nem bocsátkozik látványos cselekvésekbe, de eltökélt a maga világában.

- No, visszaballagunk a faluba?
- Menjünk.

A temető

A nándori temető külön említést érdemel. Díszes márványsírok, friss virág, s mivel a templom mellett, a falu kiemelkedő pontján terül el, az embernek könnyen támad olyan érzése, hogy ezek a nándori halottak meglepéssel nézik az utódokat ott lenni a völgyben. Minden délután négy körül asszonyok járnak, s elég sokan a halottaik sírját ápolni, friss virágra cserélni a tegnapelőttit, tegnapit, locsolni, s kicsit el is beszélgetni, csendeskén az esti harangszó előtt.

Drága márványsírok. Családi kripták. Nagyon régi típusú, tornyosmagas talán csak egy van, de igen sok a szépen feliratozott tábla. A legjellemzőbb nevek, az "ősnándoriak". - Ilyenek, mint Bagyal, Koplányi, Paróczy, Oman - különben török név - Szanda környékén (hiszen török lakta azt sokáig) is vannak Omanok, aztán Bacskó, Zelenik, Seres, Kajzinger, Csizmadia...

Károly atya azt tervezi, hogy a templom mögötti majd 600 négyszöglet az önkormányzat hozzájárulásával (és saját költségén!) kialakítaná valami békés, ligetes, sétautas elmélkedő-imádkozó helyé. Biztos, hogy sokan segítenék a faluból munkával, fuvarral, anyaggal, pénzzel is. Magam vasárnapi templomjáró, dolgozni is elmennék.

A Hont megyei cigányper

- Mi ez az emberevés?

- Emberevés, emberevés. No és az Andokban lezuhant repülőgép saját halottait evő túlélői? Egy teológus hallgató rábeszélésére. Az a fiatal ember tudta, csak úgy maradnak életben, ha kis húscsíkokat töm az elalélt-fagyott társak szájába a meghalt társak testéből..Felszentelte, mint az ostyát. El tudod képzelni, mekkora mértéke ez Isten és az ember alázatos szeretetének? S a rokonok később ezt megértették és megbocsájtották...S hiszen az áldoztató pap is azt mondja, amikor az ostyát a nyelvedre illeszti, hogy ez az úr teste...

- Te megbolondultál? Azok rablógyilkosok voltak, nem szerencsétlenül lezuhant repülő utasok S főleg nem áldozók. Persze, iszonyú. Kriminális...Hogy mi jut eszedbe. Hogyan lehet ezt a hármat egyszerre említeni. Ugye, tréfáltál?

- (A 1872. évi cigányper- 2000-ben adták ki oktatási segédanyagként a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány támogatásával, dr. Koczó Renáta könyve.)

„Valamikor gyermekkoromban hallottam egy ijesztő elbeszélést a közeli Kemencén történt szörnyű esetről. A környékünkön élő hagyomány szerint régen emberevő cigányok garázdálkodtak erre felé... (A történet Magyaránádorban is foglalkoztatja az embereket ma is. Gyerekkoromban engem is ijesztgettek vele. Hont megye Kemence községe ma Nógrád megyében van, nem messze Magyaránádortól. K-J.)

„...A történelemtudomány említést tesz egy 1782-ben lezajlott perről, amelynek ítéletét nagy valószínűséggel a Nyüző-völgyben hajtották végre.... Az első napon 41-et végeztek ki, a következő napokon ismét 24-et s még mindig maradt hátra 80. A vádlottak közül csak egyetlen egy tagadott ...”

A dolgozat más forrása szerint 4 asszonyt lefejeztek 6 férfit felakasztottak, kettőt kerékbe törtek és egyet felnégyeltek, később 7 asszonyt lefejeztek, 5 férfit felakasztottak, kettőt kerékbetörtek és egyet felnégyeltek, később még 7 asszonyt lefejeztek, 4 férfit felakasztottak kettőt pedig kerékbe törtek.”²⁴

Jelen írás szerzője nem hagyhatja említetlen, hogy a perbe fogottak közt volt Koncsek Ferenc „a halálbüntetés helyett nyolc... évet a temesvári erősségben vasban és vármunkában, mások más büntetést szenvedni köteleztettek.”

¹⁹ Tamás János honosította meg Magyaránádorban a Szűz Mária eljegyzése ünnepséget, mely korábban a Jászságban terjedt el. Nógrád megyében nagy kultusza van Szűz Máriának, sok házban van Mária-sarok, porcelánszobor, gyertyák, díszek. Szokásos itt a Mária-öltöztetés. A kis útmenti kápolnában (itt „káponkának” nevezik) lévő félméteres szobor évente kétszer-háromszor díszes, drága új ruhát kap. Szandaváralján ezt daloló asszonykórus ünnepli. Magyaránádorban a falu déli bejáratánál lévő kis kápolna Máriácskája Jézust tart a karján. A falu nevezetessége a katolikus templom előtt álló XVIII. századi Nepomuki János szobor. Májusban a zászlós felvonuláskor a virágdíszes sátraknál misézés folyik.

²⁴ kerékbetörés - a hóhér az elítélt végtagjait fokozatosan darabokra tördelte egy felülről újra meg újra leejtett vasalt szekerkerékkel. Végül az emberroncsot a kerékre helyezve felszúrták és a madarak prédájául hagyták.

Koczó Renáta így foglal állást a kérdésben (szerkesztve közlöm):

„A jegyzőkönyvek őszinteségében nem lehet kételkedni... A vallomásokban nincs egyéni vonás, jól látszik rajtuk, hogy mindet egy közös forrásból merítették. (Az eredetiben K.R. kiemelte a közös forrásból szavakat.) Ezek a cigányok, több mint valószínű, ezért vádolták magukat az általuk el nem követett emberhúsevással, mert szuggerálva (K.R. kiemelése) volt az nekik.”

A névvel való „érintettségem” – bár családom Koncsek sosem volt – mindenesetre segít elképzelnem, hogy milyen az, amikor valakit nagy bűnnel vádolnak.

„Szuggesztióra – a nemi kicsapongások, rendetlen életmód, szeszes italokkal való visszaélés és közeli rokonok között való házasság következtében – ezek az emberek nagyon fogékonyak voltak. Valószínűleg nagy tekintélyű vajdájuk szuggerálta nekik azt... Valószínűleg ezt azért tette, hogy fölöttük való hatalmát öregbítse, és mivel feltehetően őt és több társát csakugyan gyilkosság bűne terhelte..”

(A kihallgatáskor egyébként ez a személy tagadta, hogy kapitányuk volna, ugyanakkor beismert 24 közösen elkövetett gyilkosságot.) G. D. azt vallotta, hogy „más cigányok előtt azt mondta, hogy bárányhús. Azt mondta, hogy bárányhús, de a báránynak nincs olyan vastag lába...”

– ...és az a gyilkosság, amit a felszabadítók ...? 1945-ben...

...

– Ez itt volt nem messze. A gyarmati vonalon, a bakópusztai elágazásnál. A vasúti őrbódénál... Az asszony terhes volt, a férje, Bolla nevű, egy fiatal katonatiszt a feleségével együtt kocsin menekült, s elfogták. A férfi revolvért rántott felesége bántalmazóira. ...élőszóban mesélték öregek, s meg is van örökítve magyaránádori kalendáriumban, de nem sokat tudni róla.

–... háború ne legyen.

– A baj ott is van, hogy az akciófilmek immunissá teszik a fiatalokat a történelmi tények iránt. Már a pár éves kicsit is buta agresszióra nevelik a játékok.

Mintha sósavat öntenének a lelkére.

– Ez a modern. Ugye.

– Tudod, mit mondok? Most egy kattintásra az indián kalimpálva, gépi röhögéssel kísérve tűnik el valahová. Azelőtt... a gyerek maga volt Csingacsuk. Az otthon fabrikált tolldísz tyúkanyó hullott tollából meg a tomahawk, a vele ütött seb a homlokon azért más volt, mint ez a gyilkolás, agresszió-kiélés.

– A gyerek ma kitombolja magát a gép előtt, aztán ideges feszültségben hanykolódik reggelig. Mert sokkoltta magát. Tapasztaltam. Elhódítja tőlünk őt a rossz. Ha hagyjuk.

– Ezt hogy érted?

– Nézd. A történelmünk tele van tragikus eseményekkel. Mohács, Zrínyi és Frangepán, II. Rákóczi Ferenc... ezeket megismerni, átélni, katartikusan továbblépni azt jelenti, hozzánk tartozik a gyerek. Kötődik. Átélté szóban, képben... Katarzis. A LELKE MEGTISZTUL... De az ilyen rutinos, lelketlen kattogatással valósággal kiüríti, kimarja, kisérvavazza magából a megrendülésre való képességet, érted? Mert a pusztítással van összekötve a játék. Semmi gyászmunka, semmi lelki meggondolás, magába szállás. Játék? A csömörrig? Egy kattintás, s nincs ember? S ő sincs! Magát is pusztítja. A gyerek még végül valami ámokfutó lesz...

– A reflex arra nevel, hogy majd a fegyvert is így kezelje.

– Mire nevelünk mi gyerekeket? S az indián helyén lehet éppen néger is, meg más... érted... Nagyon elszabadultak ezek az amerikai dolgok.

– Nehéz kérdés. Be kell mutatni a rosszat, hogy tanuljanak belőle, de tagadólag tudják. Tudd és ne tudd!

– S nem erre való az iskola... a templom, a könyvtár, meg mi ?

– Ezen nem mi vitatkozunk, hiszen tudod. Ez az iskolánk példás, szeretik a környékiek is. A magyaránádori iskolába járni megbecsülés. Itt az oktatás, a mentális nevelés, a zenei oktatás, a gyakorlati foglalkozások, a szaktanárok, a vezetők...

– No, aki a szentmise idején hangosan berregtetve vágja a füvet? Az nem gyerek... Vasárnap, úrfelmutatáskor. Nem valószínű, hogy vallásellenes. Egyszerűen csak buta.

– Szóval az ilyesmi is megelőzhető volna, ha nem adnának el hangtompító nélküli gépeket. Igaz, a vadmotorosok lefűrészelik a kipufogót, hogy erősebben recseljen. No, ezekre kellene a több rendőr. Nagyon elszabadultak a dolgok.

– AZ EGYIK ESTE 9 ÓRA KÖRÜL EGY RENDKÍVÜL ERŐS HANGÚ NAGYTELJESÍTMÉNYŰ FÜNYÍRÓVAL HÁBORGATTA A FALUT, NO KI?

– AZ EGYIK FELELŐS HELYI VEZETŐ.

A környezet tisztasága

– Azt mondják, nincs a recsegtetőkre helyi határozat. Amikor a tűzgyújtásra rendeletet hoztak, mi-

szerint egyik nap ekkor és ekkor eddig és eddig... Magyaránádor majdnem belefűlt a füstbe. Mert ez egy völgy. Összesűrűsödött a füst. Most mindenki akkor éget, amikor akar, s így eloszlik a füst. S ha egyszerre kellene berregtetni, szétszakadna a falu...

- Node, nem lehet kidolgozni valami okosat?

- Szóval így néz ki ez... Tudod, miért nem tudott fegyelmet tartani Esze Tamás a seregben? A kurucos virtus és az egy faluból valók helyzete azt eredményezte, hogy a kis egységek parancsnokai elnézők voltak a cimboráikhoz.

Szóval vissza kellene fogni ezt a virtuskodást...

- Egyébként van-e itt etnikai...?

- ...13 kisebbségi van, köztük tíz a roma. Ezek integrált emberek.

- Térjünk vissza a vallásra?...

- Beszéltem Károly atyával.²⁵ Valami öt faluban teljesít szolgálatot. S így beszél: „Annyi minden történt és történik. De milyen nagy az Úr kegyelme, hogy fel-emeli az ösztönök állati világából a rossz úton járókat is”.

- ...

- S ha mindenki elmélyedne magában. Az atya egyénként tudott róla, hogy a faluban beszélgetünk az emberekkel. Azt mondja, egy az Isten. Mindünké. Kimeríthetetlen az Úr kegyelme. Annak, aki felelősséget érez a népéért, annak tudnia kell, hogy sokféleképp vagyunk összetéve. Itt belénk-belénkfalt a történelem, de együtt újra felálltunk. Nem a rombolást kell mutatni, hanem hogy más emberek is a jót nevelhessék fel a szívükben-lelkükben...

- Tiszta lélek ez az atya.

- ...

- És egész jó bora van.

- Á! Jó estét. Jó estét! Hát akkor kell az a téglá?

Gyertya mellett hajnalig

- Jártam az almásban. Eltévedtem, akkora

(Kínálkoznék most egy fanyar párhuzam az Éden-nel és a nándori almásbirodalommal. Fáradt ötlet. Nincs már az az almásbirodalom. A nagyüzemi védekezés híján romlik az állag. Tűzelhalás, fertőzések. Innen nézve megérte-e, ezt kérdezik. Másik Éden kell? Vagy errefelé is terjeszkedni fog Nándor?).

- Ezt kérdezik itt elsőre, hogy van-e munka. Van itt 12 kft, van 42 egyéni vállalkozás, 3 betéti társaság, a

foglalkoztatottak száma ezekben 40 körüli, a teljesen foglalkoztatott 432-nek egytizede.

- De a baj még inkább az hogy Nándorban a 15-19 éves nők száma alacsony, 26 fő, a 40-50 körüli nőké ugyanakkor 47.

- A fiúknál sem jobb. 15 év körüli fiú Nándorban most van 29. Ebből hány év alatt lesz 25 születés? Jó, lehet, hogy nem itt, hanem országosan. Az is úgy tíz-tizenöt éven belül.

- Ha nem éppen külföldön.

- Hát, ez is igaz. Elvándorolnak, ott lehet élni...

- Harminc év alatt kicserélődik a lakosság. Amit majd nekik mondasz, az még régiebb dolog lesz. Érdeklí őket?

- Ezen dolgozunk, nem?

- Te itt vihar lesz, csukd be.

- Te vagy közelebb.

- Az előre számlálás szerint 2020-ban 9,5 millió lesz a hazai magyar. 1960 óta a 25 év feletti férfiak halandósága nőtt. 1980-as adat szerint ezer mezőgazdasági munkásból 18 halt meg. A szellemieknél 9. A halálokok közt hajszolt munkatempó, májzsugor, alkoholizmus, tüdőrák a sorrend. Cigaretta, rossz levegő.

- No most... álmodó, szép falu! Te csendet még kínáló, te hársfavirágzaskor megrészesítő. Ébresztő???

- Talán ne! A készen kapott kincsek, a levegő, a tiszta határ Az isten mentsen meg valami bűzös ipari üzemtől. Akárhogy szigorítják meg büntetik, csak termeli a gyilkos anyagot.

- Ez a „zöldkártya”.

- Mondhatom, jó kártyázás ez így gyertya mellett éjszaka... Soha jobbat... Négy után. Mindjárt hajnalodik.

- Egy gyerek csinált valami magyar-magyar szó-tárt. A pénz mellé ezt írta = majd. Az élet mellé = fogy. S ez nekünk szól, mai felnőtteknek

- Keserű vicc. Nézd ezt a könyvet... Az országban már 1966-ban a létminimum alatt élt a népesség egyharmada. Most a 20-70 év közöttiek egyharmada él a létminimum alatt. S ez - Latin-Amerika. A presszóban kukoricabort a pohárba, a tévében latin-amerikai málnaszörp-limonádé.

- Sorozatban...

- Ne legyek keserű? A rendszerváltozás igazi vesztesei a gyerekek. (Ezt az UNICEF firenzei kutatóközpontja mondta ki 1993-ban. Nézd, itt van a könyvben.)

²⁵ Ipolyi Károly atya, római katolikus lelképásztor Magyaránádorban

A Magyar Háztartási Panel szerint a hazai félmilliónyi roma a legszegényebb.

- ...

- Igaz, Nándorban nem éheznek a legszegényebb gyerekek sem. Az iskolai konyha, az óvodai ellátás jó.. No meg az öregek is, házhoz kapják naponta az ételt. Nándor azért tartja magát, mondani lehet. S másban is. Nándorban a roma sem lop. Hogy mást ne mondjak. A nándori romák? Akit itt befogadtak, azért garancia is van. Aztán jönnek ide más falukból... csigát szedni.

- Tudom. S azt hiszed köszön, amikor a kertemben belémbotlik? Se köszönés, se semmi. A csiga, ugye, az ég áldása. A modor meg nem kötelező.

- Szóval, mit döntsünk a falu népével?. A gyorsabb lépést venni fel, ipart ide, füstöt ide, zajt ide, vagy marad, ugye a csiga, hogy úgy mondjam.

- Értem én. A csigatempó? De, ezt össze kell egyeztetni. Olyan üzem kellene még pár, mint ez „lopásleplező kütyü” gyártója itt. Amit a ruhaboltban felűznek, és sípol, ha nincs kifizetve. Azt befogadtátok.

- Otthon a család összeül, s öt-hat drótból, lemezből, miből gyártja a chipet, reggel aztán furikon, (26) gyerekocsiban behozzák és azonnal kapnak érte pénzt. Van család, amelyik egy éjszaka másfél ezer forintot keres. Reggelire nagyjából elég.

-...A jó levegőt, a tiszta vizet semmi nem pótolja. Nándor kincse az, ami nem számít vagyonnak. A jó levegője, az égboltja, a felhőjátéka...a növényzete.

- De talán az emberei is?

- Az emberei is. A többség.

- Te, megeredt az eső!. Olyan „katarzisos”, ugye? Mekkoraát dördült!

- Ilyenkor legszebb az akácfa.

A ház fölötti oldalon egy pompás hatalmas akácfa emelkedik. Szervedő ágai feketék, de dúsan hoz zöldet is. Az éledő viharban megborzong, belefekszik a szél hullámába, mintha élő, mintha egy ló volna, mindjárt elnyihogja magát. Mennydörgések, villámok döngetik...

Megered az eső, most hosszan csurog le a lombjain, mint valami fiatal lány előre bukó erős haján, amint éppen kiemelte a lavórból hajmosás után...

- Figyeld! Most meg kinyújtja a karjait a lombok közül, mintha ledobni készülne a szoknyáját...

- Hogy neked mindenről az jut eszedbe..

- Nem szégyenlem én. Szeretem a nőket. De jól tette az Isten, hogy teremtett nő is, a sok bunkó férfi mellett.

- No, elállt? Jönnek már az asszonyok. A gyertyát meg fújd el, ez is csonkig égett, mint a Máraié.

-...az asszonyok a sarabolókapákkal.. Meg a Mihály bácsi a derékkaszával.

- Derékkasza? Mi lett vele?

- Talán csinálunk kézikaszáló-versenyt. Nem berregne a sok fűnyíró, és a munkából még játék is lehetne. Miska bácsi az egyik legjobb...

- No, a Tibi se maradna le. Vagy a Gyuri bácsi. Meg Jóska, a templomos. Vannak-e még?

- Tíz biztos, aki ki is állna. Főleg, ha lányok hordoznák az üdítőt, a győztes meg néha ingyen ihatna Feri bácsinál.

- Mint a pünkösdi király, mi? Ahogy ismerem, Feri úr benne is volna. A munkabért meg a recsegős derékkaszák helyett kiadná pár kosár pogácsára a polgármester..

- Hát igen, jó, vidám, kedves szórakozás kellene ennek a sokat fárasztott népnek...

- No, jönnek az asszonyok.

- Jó napot, tanár úr? Kivel álmodott?

- Jól mondja. Még hogy kivel?

- Jaj, nem úgy értem. Kiről? Mert nem velem, igaz....

- Nono...

- Osztán maguk mit csinálnak itt? Kártyáztak egész éccaka, vagy mi?

- Az ám, szerencsekártyát vetettünk. Kerestük a szerencsét. A faluét.

- ...

- No és kijött az a Szívkirálynő? –

- Ki az, biztosan kijön majd, meglátja.

- Neked meg ne a szád járjon te, hanem a kezed.

Mindjárt jön az eligazítás.

- Mit igazítani?

- Asszonyom mindig van mit. Nem tudta?

- Hát, a maguk nyelvvel nem bír az ember...

- ...

- Á, jó reggelt, Jóska. Csak el ne udvarold itt az asszonyokat.

- Ami az udvart illeti, volna mit tenni.

- Na, itt vannak a virágpalánták, csak szépen sorban fel a rendelőig. Aztán jól belocsolni...

- Ni, jön a hétórás vonat.²⁶ Bejött a gyarmati busz is. Megjött a Gabi Gyarmatról. Osztán sokat szívod, te fiú, azt a festékpermetet?

²⁶ Furik – talicska. További „magyaránádori szavak” guliga, guligák = azok a drótvázból hajlított íves kis fülke alakú, a szabadban felállított és virágokkal befűzött helyek, melyeknek Mária-oltára előtt, a máriás zászlókkal felvonulóknak májusi szertartást tart a lelképásztor, cibik= zöldhagyma, karics =disznóól, garád =kerítés, peco = fából készült heverő,dikó, többnyire a konyhában, patrag =rakoncátlan, kutács =piszkavas, rúra=sütő, ziz = átkozó szó: fene, baj, (Тқр: із. „Az із vinne el!” =„A ziz vinne el!”.) bregyog = összevissza beszél...és egy helyi étel: a mélytányérba kiszedett főtt tésztára bablevest mernek. A különbség a tésztás bableveshez képest az, hogy sokkal több a metélt. Beszélnek egy régi ételről, a domikáról, de ezt már alig ismerik. Ez – vékony keményszeletek túróval váltakozva több rétegben, végül leöntve forró sós vízzel, s a tetejére vajot tesznek. Lehet zsemelével, kaláccsal is..(A recept előfordul Tótfalusi Kis Miklós kolozsvári szakácskönyvében, Magyar Hírmondó sorozat, Magvető, 1981)

- Dehogy. Be vagyok én öltözve, mint egy úrhajós a holdkompon.
- Aztán csak fújod azokat a gépkocsi alvázakat. S neked lesz-e má' kocsid?
- Az még odébb van.
- S hát a lányok?
- Azok idébb vannak.
- Pláne az az egyik, igaz?
- Éppen az. Az az egyik. No, jó napot maguknak, én megyek aludni . Jó napot, Magyaránádor!
- Vagy ... jó napot?
- Mind a kettőt.
- Neked is. Meg a kis menyasszonyodnak.

Összefoglalás

... Így van ez, groteszk dolog, ám képletes, hogy az éjszakai műszak fiatal munkása, aki aludni készül, kívánja a „jó napot”. Erőt kell gyűjtenie, s másnak is. A falu is, vezetői is tanulják a leckét. Abban egyetlen minden kérdeztem (nem nagy felismerés), hogy pénzkérdés minden, ez határozza meg a jövőt.

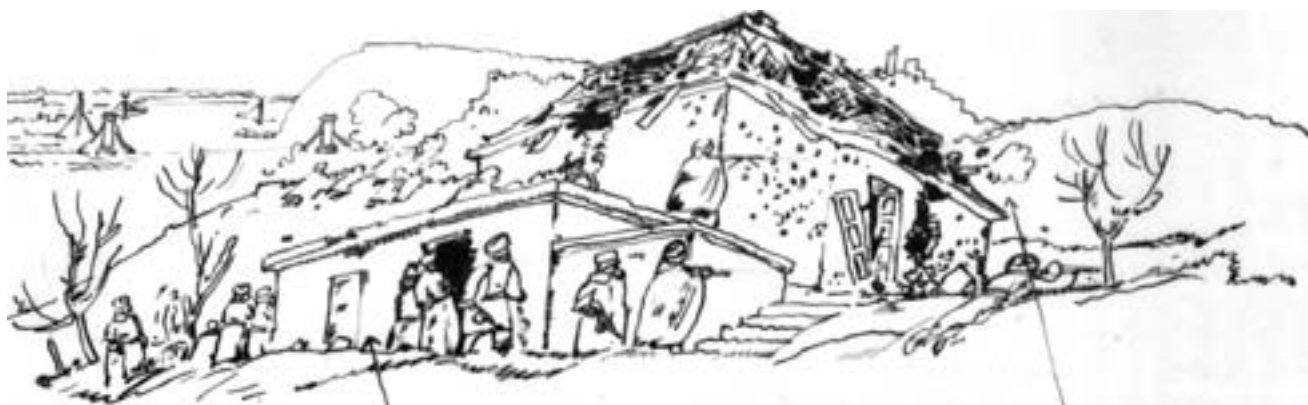
Lassan felhalmozódnak-e az emberekben – s éppen már kialakult mentalitásukon épülve - a készenlét élénkebb jelei, de erősödik-e az okos döntés és szorgalom iránti bizalom is? Mostanában talán több a remény, de ez „várakozásba van burkolva” – mondta egy kocsmái beszélgetőm. Szorgalom pedig volna...

Nem tudom például elfelejteni azt a háromgyermekes asszonyt, aki a frissen megnyílt virágboltban volt alkalmazott, s napközben is valami összeszerelhető „kütyüt” gyártott gyors mozdulatokkal. Igaz, vevő alig is volt... (Most péksüteményt árul ott egy másik bérlő).

Az élet egyetlen igazságot ismét, azt hogy nem lehet leállni.

Nándor – most tervez

Isten....? Segítse ! Ne csak ő. Főleg a vezetői. Mert összetartó, minden jóra nyitott emberek élnek itt.

Egy napig a három déli oldala az oroszok frontja volt. A padlón egy gépfegyver. Héltük át az ostromot.

Jeges Ernő: A szemlőhegyi lakóház az ostrom idején, 1945

A felhasznált források jegyzéke:

Magyaránádori Kalendáriumok - A Magyaránádori Művelődési és Falufeljesztő Egyesület kiadásai 1993 - ...

Manga János: Ünnepek, szokások az Ipoly mentén, Budapest, 1968

Dr. Koczó Renáta: Az 1872. évi Hont megyei cigányper Vámosmikola, 2000

Etimológiai, táj- és idegennyelvi szótárak, Czuczor-Fogarassy: A magyar nyelv leíró nyelvtana, Bárczi Géza: Magyar Szófejtő Szótár stb .

A régió tervezési terve, a Cserfa Egyesület munkaterve és Almási Edit hallgató terepmunkája.

Magyaránádor statisztikái az önkormányzati nyilvántartásból